

ІМІДЖ ВИКЛАДАЧА ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ТЕХНІЧНИХ ЗВО

Вінницький національний технічний університет¹
Вінницький державний центр естетичного виховання учнів
професійно-технічних навчальних закладів²

Анотація

Розглянуто імідж викладача та виокремлена така важлива його складова як спілкування. Описується класифікація моделей спілкування за В. Кан-Каліком та І. Юсуповим. На основі класифікації моделей спілкування було створено анкету. Представлено думки студентів, яким вони бачать спілкування викладачів під час викладання дисциплін та висвітлено результати анкетування.

Ключові слова: імідж викладача, спілкування, моделі спілкування, викладання, студенти.

Упровадження освітніх реформ, застосування інноваційних та інтерактивних технологій у вищій школі будуть мати ефект лише за однієї важливої умови – педагогічної майстерності та готовності викладача до сумлінного виконання своїх обов'язків. Коли йдеться про обов'язки, потрібно розглядаємо не лише вихід на робоче місце, подання інформації студентам та перевірка результатів, адже компетентність педагога охоплює набагато більші вимоги.

Аналіз роботи викладача науковцями та педагогами показав багатство різноманітних вимог та аспектів, які є провідними в педагогічній діяльності. Основним аспектом, на які викладач під час гуманітарної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей повинен звернути особливу увагу ми вважаємо імідж викладача, особливу увагу слід приділити спілкуванню (комунікації).

Імідж, на нашу думку, особливо при першому знайомстві з викладачем, відіграє провідну роль, адже не дарма народна мудрість говорить: «По одежі зустрічають...». На першому занятті, коли викладач лише заходить до аудиторії, не промовивши ще ні слова, у студентів уже складається відповідні думки, про нього як особистість в цілому і як викладача. Хоча попередні судження є не завжди правильними, але як викладач себе презентує на початку, таке ставлення буде у студентів не лише до особистості викладача, а й до дисципліни.

Поняття стереотипності іміджу не є бажаним для викладача під час гуманітарної підготовки студентів. Потрібно зауважити, що імідж викладача – це не лише його зовнішній вигляд, це і методичний підхід до проведення занять, і застосування сучасних педагогічних підходів, спілкування, коли викладач, на нашу думку, повинен відмовлятися від стереотипів [1, с. 275].

Цікавим є класифікація моделей спілкування В. Кан-Каліка та І. Юсупова: «Монблан» (диктаторська) – педагог підноситься над студентами, як гірська вершина. Він відірваний від студентів, мало цікавиться їх інтересами, взаєминами з ними, його спілкування зводиться лише до інформування студентів, що зумовлює їх пасивність. Викладач перебільшує інформативну функцію слова. «Китайська стіна» (неконтактна) – за такого спілкування викладач постійно наголошує на своїй перевазі над студентами, виявляє до них зневажливе ставлення, переоцінює роль мовлення, особистого прикладу. «Локатор» (диференційованої уваги) – у такому спілкуванні переважає вибірковість викладача в організації взаємовідносин зі студентами. Він зосереджує увагу на групі слабких або сильних студентів, що руйнує цілісну й безперервну систему спілкування, довільно поєднує діалог і монолог у спілкуванні. «Робот» (негнучкого реагування) – педагог цілеспрямовано і послідовно діє на підставі певної програми, незважаючи на обставини, що вимагають змін у спілкуванні. Монологічність він поєднує з навмисною і невмотивованою діалогічністю. «Я сам» (авторитарна) – викладач є головною

дійовою особою, нерідко гальмує ініціативу студентів. Діалогічність за такої моделі спілкування зведена до мінімуму, застосовується лише як тактичний прийом. «Гамлет» (гіперрефлексивна) – дії викладача супроводжують сумніви, чи правильно його зрозуміють, чи адекватно відреагують на його зауваження тощо. Він перебільшує самопрезентаційну і чуттєву функції мовлення. «Друг» (активної взаємодії) – ця модель може спричинити для викладача втрату ділового контакту в спілкуванні. Він адекватно використовує діалог, професійне і загальнолюдське мовлення. «Тетерук» (гіпорerefлексивний) – під час взаємодії зі студентами викладач чує лише себе, не реагує на студента, не усвідомлює його переживань і потреб, перебільшує інформативну функцію мовлення [2, с. 73].

Для виявлення думки студентів, яким вони бачать спілкування викладачів під час викладання дисциплін, нами на основі представленої класифікації моделей спілкування було створено анкету, в якій студентам пропонувалось позначити моделі спілкування, використання яких частіше за все зустрічались їм під час навчання в університеті. В анонімному опитуванні взяли участь 87 респондента. Результати виявилися такі: у роботі викладачів студенти зустрічали під час навчання переважно такі моделі: 28% – «Монблан» (диктаторська) модель, 26% – «Я сам» (авторитарна), 23% – «Гамлет» (гіперрефлексивна), 14% – «Друг» (активна взаємодія), 4% – «Тетерук» (гіпорerefлексивний), 3% – «Локатор» (диференційована увага), 2% – інші класифікації моделей. На запитання, що б хотіли використовувати студенти у своїй подальшій професійній та педагогічній роботі, ми отримали дані: «Друг» (активна взаємодія) – 46%, «Монблан» (диктатор) – 23%, 16% – «Я сам» (авторитарна), 15% – «Гамлет» (гіперрефлексивна).

За результатами анонімного анкетування, виявлено, що під час навчання студенти переважно мали досвід спілкування з викладачами, у яких переважають такі моделі, як «Монблан» (диктаторська модель спілкування) та «Я сам» (авторитарна). Використання цих моделей не спонукає студентів до вивчення дисциплін, а з боку викладача – до впровадження інноваційних технологій, адже відсутня взаємодія зі студентами, педагог ставить себе на чолі педагогічного процесу, що призводить до гальмування ініціативи студентів. Ці моделі схильні більш до примусу у навчанні, ніж до пошуку інноваційних технологій [1, с. 278].

Потрібно також зауважити, що такі стилі спілкування мають негативний вплив на психологічне здоров'я студентів та спричиняють конфліктні ситуації в педагогічному процесі, що неможливо розв'язати, адже викладачі, які притримуються цих моделей спілкування, не йдуть на компромісне або дружнє вирішення ситуацій, а студенти, які залежні від викладача, втрачають мотивацію до вивчення дисциплін, довіру та повагу до викладача і викладацької професії в цілому, що має своє відображення на взаємовідносинах з іншими викладачами. Також, такі моделі спілкування несуть в собі упереджене ставлення до студентів, що створює психологічно не здоровий клімат у студентському колективі.

Але приємно і те, що середній відсоток мають такі моделі, як «Гамлет» (гіперрефлексивна), яку в основному використовують ще не досвідчені викладачі, котрі хвилюються за сприйняття матеріалу студентами та намагаються його подати якнайкраще, шукають оптимальні шляхи, та «Друг» (активна взаємодія) – ця модель найкраще підходить для спілкування з студентами під час впровадження інноваційних технологій. Спілкування є важливим у іміджі педагога і основним при вивченні будь-якої дисципліни, оскільки інформація, яку подає викладач повинна бути насиченою яскравими прикладами, культурою мовлення, правильним підходом до подачі теми. Від викладача вимагається тактовність та толерантність, завжди бути готовим дати відповіді на неетичні запитання з боку студентів, що сприятиме взаємодії. З використанням диктаторських моделей спілкування неможливе подання таких тем і тим більше їх засвоєння.

Потрібно відзначити, що недостатнє впровадження інноваційних технологій у навчальний процес є не лише тому, що студенти неналежно володіють знаннями, а в першу чергу тому, що викладачі не мають бажання під час спілкування донести до студента суть цих технологій, що підтверджують результати анкетування. Тобто студенти самі спрямовують викладача, яким вони хочуть його бачити і що їм потрібно для зацікавленості під час вивчення дисципліни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гречановська О. В. Педагогічна система формування конфліктологічної культури в майбутніх фахівців технічних спеціальностей. *Монографія*. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2018. 437 с.
2. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении. / В. А. КанКалик. – М. : Просвещение, 1987. – 190 с.
Гречановська Олена Володимирівна – доктор пед. наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця. e-mail: stellamondo05@gmail.com
Ліщун Олена Дмитрівна – методист вищої категорії, Вінницький державний центр естетичного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів, м. Вінниця e-mail: arnika557@meta.ua

TEACHER'S IMAGE AS AN IMPORTANT FACTOR OF INTRODUCTION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES INTO THE EDUCATIONAL PROCESS OF TECHNICAL INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

Abstract

The image of the teacher is considered and such an important component as communication is singled out. The classification of communication models by V. Kan-Kalik and I. Yusupov is described. A questionnaire was created on the basis of the classification of communication models. The opinions of students, how they see the communication of teachers during the teaching of disciplines and the results of the questionnaire are presented.

Key words: teacher 's image, communication, communication models, teaching, students.

Olena V. Hrechanovska – doctor of pedagogical sciences, Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. e-mail: stellamondo05@gmail.com

Lishchun Olena Dmytrivna – Methodist of the Highest Category, Vinnytsia State Center of Aesthetic Education of Vocational School Students, Vinnytsia e-mail: arnika557@meta.ua